

VỀ LỘ TRÌNH THIẾT KẾ TRƯNG BÀY BẢO TÀNG

MINH ANH*

TÓM TẮT

Trưng bày bảo tàng là cầu nối giữa nội dung trưng bày và khách tham quan. Tùy thuộc vào yêu cầu về nội dung trưng bày sẽ có thiết kế trưng bày tương xứng. Hiện chưa có một lộ trình thiết kế trưng bày bảo tàng mang tính chuẩn mực có thể áp dụng cho các loại trưng bày bảo tàng. Từ hoạt động thực tiễn và kinh nghiệm của một số bảo tàng đã thành công, tác giả bài viết bước đầu phác thảo về lộ trình thiết kế trưng bày bảo tàng. Lộ trình này gồm các bước cơ bản: phát triển ý tưởng cho thiết kế trưng bày; thiết kế sơ bộ; phát triển thiết kế; thiết kế hoàn thiện trưng bày; lập hồ sơ thi công trưng bày.

Từ khóa: trưng bày; thiết kế trưng bày; bảo tàng.

ABSTRACT

Museum displays are a bridge between the content of exhibits and visitors. Depending on the content requirements, the display will have a matching display design. There is no standard museum design roadmap that can be applied to museums. From the practical activities and experiences of some museums, the author of the article first sketches the route of museum display design. This roadmap consists of the following basic steps: developing ideas for display design; Preliminary design; Design development; Complete display design; Set up the exhibition profile.

Key words: Display; Exhibition design; Museum.

Trong tài liệu Hướng dẫn “Vận hành bảo tàng” của ICOM (Hiệp hội Bảo tàng quốc tế), các chuyên gia của ICOM đã khẳng định: “Một cuộc trưng bày là một phương tiện giao tiếp nhằm hướng tới những nhóm công chúng lớn, với mục đích truyền đạt thông tin, các ý tưởng và cảm xúc có liên quan tới các bằng chứng vật chất về con người và môi trường xung quanh với sự trợ giúp của các phương pháp trực quan và đa chiều” (Verhaar và Meeter, 1989). Cũng trong tài liệu này, một chuyên gia khác của ICOM, kiến trúc sư Herreman lại cho rằng: “Một cuộc trưng bày là phương tiện giao tiếp dựa trên các hiện vật và các yếu tố bổ sung của chúng, được trình bày trong một không gian xác định, sử dụng các kỹ thuật thuyết minh và các chuỗi kiến thức đặc biệt nhằm hướng tới sự chuyển giao và truyền đạt các ý tưởng, giá trị và kiến thức”.

Trong bối cảnh xã hội phát triển nhanh chóng như hiện nay, khách tham quan phổ thông

thường chỉ tiếp nhận kiến thức mới một cách hiệu quả khi nội dung trưng bày được bố trí, sắp đặt theo một lộ trình hợp lý, có chủ đích và phù hợp với tâm, sinh lý và thẩm mỹ của từng nhóm khách tham quan. Như vậy, có thể nói, trưng bày quyết định hiệu quả chuyển tải thông điệp của bảo tàng đến với công chúng. Dù có nội dung trưng bày hấp dẫn, hiện vật đẹp nhưng trưng bày kém hấp dẫn thì cũng khó có thể hướng khách tham quan tâm tới thông điệp của bảo tàng. Trên thực tế, ít khi khách tham quan có thể đi xem kỹ lưỡng một trưng bày với quy mô lớn, yêu cầu di chuyển nhiều và quá nhiều thông tin cần tiếp nhận. Chính vì vậy, để có được một trưng bày bảo tàng thực sự hấp dẫn, cô đọng và có khả năng chuyển tải hiệu quả thông điệp của bảo tàng tới khách tham quan, thì nhiệm vụ thiết kế trưng bày bảo tàng cần phải được thực hiện một cách nghiêm túc, khoa học và có sự phối hợp chặt chẽ với các chuyên môn khác liên quan tới bảo tàng (nghiên cứu, bảo quản, giáo dục, hoạt động công chúng, truyền thông,...).

* *Cục Di sản văn hóa*

Trưng bày về văn hóa Đông Sơn (Bảo tàng Hội Châu Á, Hoa Kỳ), được thiết kế nhằm thu hút khách tham quan hướng tới hiện vật và các thông tin được giới thiệu - Ảnh: Tác giả cung cấp

1. Phân loại thiết kế trưng bày bảo tàng

Hiện có nhiều cách phân loại thiết kế trưng bày bảo tàng (theo phong cách, quy mô, chủ đề, sưu tập,...) nhưng thông dụng nhất vẫn là cách phân loại theo loại hình trưng bày, với 4 nhóm cơ bản sau:

- Thiết kế trưng bày về lịch sử xã hội: là loại hình thiết kế trưng bày có hình thức rất đa dạng vì nội dung được giới thiệu thường có không gian rộng và thời gian dài (quá trình hình thành, phát triển của các mô hình xã hội, quốc gia hoặc các thời kỳ lịch sử của một cộng đồng cư dân,...). Cách bố trí không gian và các yêu cầu về đồ họa, ánh sáng, bảo quản cũng khá phức tạp, đòi hỏi tính chuyên môn sâu. Trong nhiều trường hợp, có thể sử dụng các tổ hợp nghệ thuật, cụm công nghệ hỗ trợ trưng bày với các yêu cầu khắt khe về thiết bị, nguồn điện và không gian cho các ứng dụng. Có thể áp dụng nhiều hình thức trưng bày-từ trưng bày theo tiến trình thời gian, chủ đề, sự kiện,... đến hình thức trưng bày theo khu vực không gian mô phỏng đời sống thực, mô phỏng không gian của sự kiện, hoặc trưng bày theo các sưu tập hiện vật. Màu sắc và không gian trong loại hình trưng bày này cần được nghiên cứu cẩn

trọng để đảm bảo không gây ra những xung đột văn hóa giữa hình thức và nội dung trưng bày (màu sắc cấm kỵ, hiện vật thiêng, thứ tự trên dưới của các nhóm hiện vật,...).

- Thiết kế trưng bày về lịch sử tự nhiên: tương tự như thiết kế trưng bày về lịch sử xã hội, thiết kế trưng bày về lịch sử tự nhiên cũng có hình thức khá đa dạng, với các nội dung liên quan đến sự hình thành, phát triển của tự nhiên, bao gồm các chủ đề như: động vật, thực vật, các hệ sinh thái, địa chất (mỏ, khoáng sản,...), cổ sinh vật học và khí hậu học... Loại hình trưng bày bảo tàng này thường có không gian mô phỏng tự nhiên để trưng bày các mẫu vật động vật, thực vật, hoặc các mẫu vật tự nhiên. Một số bảo tàng còn có cả không gian mô phỏng điều kiện tự nhiên như thật để trưng bày giới thiệu một số loài động vật, thực vật sống. Do vậy, việc thiết kế cần có sự phối hợp chặt chẽ cùng các nhà khoa học chuyên ngành, với các yêu cầu kỹ thuật cao.

- Thiết kế trưng bày về nghệ thuật: đây là loại hình thiết kế cần có hình thức đơn giản nhất vì nội dung trưng bày chủ yếu là các sưu tập nghệ thuật hoặc là không gian cho các cuộc triển lãm nghệ thuật, thường là nghệ thuật thị giác. Thiết kế không

gian, thiết kế trưng bày, ánh sáng,... tuyệt đối không được ảnh hưởng hoặc lấn át các tác phẩm nghệ thuật trong trưng bày.

- Thiết kế trưng bày về dân tộc học: thường gắn với trưng bày về các tộc người, bao gồm các nội dung về văn hóa, phong tục, trang phục, tín ngưỡng,... Trong thiết kế trưng bày không đòi hỏi phải sử dụng các không gian nghệ thuật (các bảo tàng Việt Nam thường gọi là tổ hợp, tranh, tượng,...) để hỗ trợ nội dung trưng bày. Tuy nhiên, về màu sắc và không gian trong trưng bày cũng có yêu cầu tương tự như loại hình thiết kế trưng bày về lịch sử xã hội. Các hình thức trưng bày, đồ họa, hỗ trợ trưng bày khác cần tôn trọng tối đa văn hóa gốc của hiện vật và nội dung câu chuyện được trưng bày.

Trong thực tế, các bảo tàng trưng bày về dân tộc học thường có những yêu cầu rất khắt khe về bảo quản trưng bày, vì đa phần trưng bày ở bảo tàng dạng này thường gồm nhiều sưu tập với sự đa dạng về chất liệu, kích thước... Trong một số trường hợp còn đòi hỏi hiện vật phải được ứng xử nghiêm khắc, tương tự như khi chúng đang được sử dụng tại cộng đồng (những quy định về nam, nữ được cấm, nắm hiện vật; những quy định về tôn giáo, tín ngưỡng đối với hiện vật,...). Do vậy, việc thiết kế trưng bày về dân tộc học thường được coi là công việc khó khăn nhất, tốn kém chi phí nhất và đòi hỏi nhóm thiết kế phải có những kiến thức nhất định về dân tộc học.

Ở Việt Nam, hiện có khá nhiều bảo tàng "tổng hợp", trong đó, nội dung trưng bày có thể bao gồm cả bốn loại trưng bày nêu trên. Đối với các bảo tàng này, việc lựa chọn hình thức trưng bày, bố trí không gian trưng bày phù hợp với nội dung và thỏa mãn nhu cầu của khách tham quan cần được xem xét, tính toán một cách chuyên nghiệp, với sự phối hợp chặt chẽ giữa cán bộ bảo tàng và nhóm thiết kế trưng bày. Với xu hướng phát triển của bảo tàng hiện nay, loại hình trưng bày cũng khá đa dạng (ngoài các loại hình truyền thống, còn có trưng bày về dân tộc học kết hợp với trưng bày về nghệ thuật; trưng bày về dân tộc học kết hợp với trưng bày về lịch sử xã hội; trưng bày về lịch sử tự nhiên kết hợp với trưng bày về lịch sử xã hội,...), theo đó, hình thức trưng bày cũng rất đa dạng, thường được sáng tạo và kết hợp giữa nhiều hình thức nhằm tăng tính hấp dẫn cho trưng bày để phục vụ khách tham quan.

2. Nhiệm vụ chính trong thiết kế trưng bày bảo tàng

Bên cạnh những yêu cầu chuyên môn về thiết kế không gian nội thất khu trưng bày, yêu cầu về nghệ thuật đồ họa, thiết kế mỹ thuật, ánh sáng..., trong thiết kế trưng bày bảo tàng, nhóm thiết kế trưng bày cần thực hiện tốt các nhóm nhiệm vụ chính sau:

- Thứ nhất: nghiên cứu nội dung, hiện vật và các yêu cầu của trưng bày, đánh giá và phân bổ không gian trưng bày phù hợp với từng chủ đề, từng nội dung của trưng bày. Đảm bảo không có nội dung hoặc yêu cầu nào không được thể hiện trên trưng bày;

- Thứ hai: căn cứ các tiêu chuẩn của bảo tàng để bố trí hợp lý không gian giao thông cho khách tham quan, không gian cho người khuyết tật; không gian cho an ninh, an toàn chung và các quy định về phòng cháy, chữa cháy;

- Thứ ba: xác định các không gian cho hiện vật và sưu tập hiện vật, đặc biệt là các hiện vật có kích thước lớn, nặng hoặc các hiện vật có yêu cầu đặc biệt về an ninh, bảo quản; tư vấn cho các chuyên gia bảo quản, an ninh các vấn đề liên quan đến trưng bày hiện vật; tham vấn ý kiến các chuyên gia giáo dục bảo tàng về mức độ thông tin không gian dành cho các hoạt động giáo dục liên quan đến hiện vật đặc biệt;

- Thứ tư: đề xuất hệ thống thiết bị trưng bày: tủ, bục, vách ngăn, không gian mô phỏng,... đảm bảo các chất liệu không ảnh hưởng đến hiện vật và khách tham quan; các thiết bị thỏa mãn các yêu cầu về an ninh, an toàn phòng chống cháy nổ;

- Thứ năm: đề xuất hệ thống đồ họa, quan điểm về thiết kế đồ họa, cỡ chữ, màu sắc,... và các yêu cầu liên quan đến đồ họa trưng bày phù hợp với từng yêu cầu nội dung trưng bày; lưu ý tính toán đến các đối tượng khách tham quan là trẻ em, người khuyết tật,...;

- Thứ sáu: thiết kế hệ thống ánh sáng phù hợp với trưng bày và tham khảo ý kiến từ các chuyên gia bảo quản;

- Thứ bảy: thiết kế hệ thống âm thanh, màn hình,... với sự tham vấn ý kiến từ các chuyên gia giáo dục trong bảo tàng;

- Thứ tám: phối hợp với các chuyên gia bảo quản trưng bày trong việc lắp đặt, trưng bày hiện vật (bao gồm cả thiết kế thiết bị hỗ trợ bày hiện vật, chi tiết tiếp xúc với hiện vật,...).

Trong hoạt động thực tiễn, mặc dù đã được lên kế hoạch một cách chi tiết và tổng thể cho các bên tham gia nhưng nhiều khi, việc thiết kế trưng bày bảo tàng (bao gồm cả thiết kế không gian, màu sắc cho trưng bày, đồ họa, ánh sáng,...) vẫn thường xuyên được điều chỉnh hoặc thay đổi để đảm bảo chuyển tải tốt nhất nội dung của trưng bày. Do vậy, trong quá trình thiết kế trưng bày bảo tàng, nhóm tham gia thiết kế cần phải phối hợp chặt chẽ với các chuyên gia của bảo tàng thuộc lĩnh vực liên quan ngay từ thời điểm xây dựng ý tưởng ban đầu cho trưng bày đến khi hoàn thành việc lắp dựng trưng bày.

3. Lộ trình thiết kế trưng bày bảo tàng

Thiết kế trưng bày bảo tàng là một hoạt động có tính sáng tạo, góp phần giúp khách tham quan hiểu được nội dung trưng bày với các câu chuyện lịch sử và hiện vật gốc gắn với lịch sử. Thực tế không có một lộ trình thiết kế chuẩn có thể áp dụng cho các loại trưng bày bảo tàng, tuy nhiên, lộ trình hiệu quả mà nhiều bảo tàng đã áp dụng thành công gồm các bước tuần tự như sau:

Phát triển ý tưởng cho thiết kế trưng bày:

Quá trình phát triển ý tưởng chính là việc nghiên cứu nội dung và hiện vật dự kiến trưng bày để xác định nhóm khách tham quan và thông điệp chính của trưng bày. Đây cũng là quá trình hoạch định lộ trình và xác định các nguồn lực để hoàn thành trưng bày (con người, kinh phí, địa điểm, hiện vật,...). Kết quả của giai đoạn phát triển ý tưởng sẽ là kế hoạch tổng thể cho quá trình thiết kế và xây dựng (lắp dựng) trưng bày với nội dung, hiện vật và các thiết bị, công nghệ hỗ trợ trưng bày hoàn chỉnh.

Cơ bản ý tưởng cho thiết kế trưng bày bao gồm việc xác định các nội dung sau:

- Hiểu rõ mục tiêu của trưng bày (do nhóm nội dung trưng bày cung cấp);
- Nhận diện đối tượng khách tham quan chính;
- Hiểu rõ thông điệp chung và các thông điệp thuộc các chủ đề;
- Xác định và thu thập các thông tin cần thiết cho việc thiết kế của hiện vật sẽ trưng bày; các nội dung câu chuyện trưng bày; tài liệu liên quan hiện có (do nhóm nội dung trưng bày cung cấp);
- Xác định các ứng dụng công nghệ hỗ trợ trưng bày;
- Làm việc với nhóm giáo dục để trao đổi về hoạt động giáo dục trong trưng bày bảo tàng (nếu

có) làm cơ sở chuẩn bị không gian cần thiết trong trưng bày;

- Dự trù kinh phí thực hiện trưng bày;
- Kế hoạch tổng thể các nhiệm vụ đến khi hoàn thiện trưng bày;
- Đánh giá tiềm khả thi của dự án thiết kế trưng bày;...

Thiết kế sơ bộ:

Nhiệm vụ của phần thiết kế sơ bộ là xác định các mục tiêu cụ thể để hoàn thành dự án trưng bày. Thống nhất nội dung và không gian cho trưng bày các chủ đề, mục tiêu kế hoạch diễn giải và rà soát các hiện vật theo chủ đề, các chất liệu trong thiết kế và giá thành chi tiết.

Thiết kế sơ bộ cung cấp những nhận biết cụ thể về tuyến tham quan, không gian nội thất trong trưng bày, các ứng dụng nghe nhìn, không gian dành cho giáo dục, các hoạt động trải nghiệm, tương tác, thiết kế ánh sáng, thiết kế đồ họa, khu vực nghỉ ngơi cho khách tham quan. Những ý tưởng thiết kế này có thể được giới thiệu dưới hình thức các bản vẽ 2D, 3D hoặc mô hình trưng bày 3D thu nhỏ.

Cơ bản thiết kế sơ bộ bao gồm các nhiệm vụ sau:

- Đề xuất các thiết kế trưng bày sơ bộ đảm bảo thể hiện rõ mục tiêu và các thông điệp của nội dung trưng bày; giải trình ý tưởng trưng bày đảm bảo chuyển tải tốt thông điệp của nội dung;
- Căn cứ nhu cầu khách tham quan mục tiêu (do nhóm nội dung cung cấp) để thiết kế trưng bày phù hợp với khách tham quan;
- Thiết kế bố trí không gian trưng bày thỏa mãn các yêu cầu của nội dung (gồm định hướng phân bố các phần nội dung, điểm nhấn nội dung, hiện vật quan trọng, phát triển cảm xúc của khách tham quan, không gian có trưng bày tương tác, trải nghiệm,...);
- Thiết kế tuyến tham quan hợp lý với yêu cầu của trưng bày và yêu cầu của nhóm xây dựng nội dung trưng bày (tuyến tham quan mở, có định hướng hay tuyến tham quan bắt buộc,...);
- Thiết kế sơ bộ các điểm nhấn trong trưng bày;
- Thiết kế sơ bộ màu sắc nhận diện các khu vực trưng bày;
- Thiết kế ý tưởng cho phần đồ họa phù hợp với màu sắc nhận diện đã xác định, sơ bộ ý tưởng chi tiết các thiết kế đồ họa trưng bày;
- Lập kế hoạch tổ chức xây dựng và lắp đặt trưng bày;
- Khái toán chi phí xây dựng trưng bày.

Phát triển thiết kế:

Trong quá trình phát triển thiết kế, các bản vẽ cần thể hiện rõ cách bố trí mặt bằng tổng thể trưng bày với các phân khu cụ thể. Các phần nội dung trưng bày (đã được phê duyệt) cần được thể hiện đầy đủ trên thiết kế tổng thể, với những thuyết minh và giải thích sơ bộ. Những ứng dụng nghe nhìn và các chương trình tương tác hỗ trợ trưng bày cũng được bố trí không gian phù hợp với các ứng dụng minh họa.

Thiết kế đồ họa trưng bày cũng được triển khai cụ thể đến từng khu vực trong trưng bày. Kế hoạch hoàn thiện các thiết kế đồ họa có chữ, hình ảnh, bản vẽ, biểu đồ,... cũng được xác định khung thời gian đến khi hoàn thành sản phẩm phục vụ trưng bày. Thiết kế đồ họa cho các phần hỗ trợ như biển chỉ dẫn, biển tên các khu trưng bày,... cũng được triển khai trong giai đoạn này.

Một số nhiệm vụ cơ bản trong phần phát triển thiết kế trưng bày bảo tàng:

- Tổ chức các cuộc họp nhóm những cán bộ thực hiện trưng bày, nội dung cuộc họp được thống nhất bằng biên bản để làm cơ sở triển khai các nhiệm vụ theo kế hoạch;

- Trong giai đoạn này, phần nội dung trưng bày cần phải được quyết định (phê duyệt) cấu trúc khung nội dung trưng bày (bao gồm danh mục hiện vật, ảnh, tài liệu, các nội dung nghe nhìn, tương tác, giáo dục,...) làm cơ sở triển khai cụ thể các thiết kế liên quan (hạn chế các thay đổi phá vỡ bố cục không gian trưng bày hoặc các ý tưởng mỹ thuật trưng bày khi thay đổi quá nhiều nội dung);

- Các thuyết minh sẽ được dùng trên trưng bày cũng được dự thảo; danh sách ảnh và danh sách hiện vật cần được hoàn thành và cung cấp chi tiết cho nhóm thiết kế;

- Nội dung cho các khu trưng bày tương tác và các ứng dụng nghe nhìn cũng được thống nhất giữa nhóm nội dung và nhóm thiết kế trưng bày;

- Triển khai thiết kế kỹ thuật mặt bằng bố trí không gian trưng bày, gồm các bản vẽ thiết kế tổng thể trưng bày và các bản vẽ các khu nội dung;

- Phác thảo thiết kế điện, thiết kế ánh sáng cho trưng bày và thiết kế kỹ thuật sơ bộ toàn bộ cho trưng bày;

- Xây dựng cơ sở dữ liệu cho các thành phần hình thành trưng bày (danh sách hiện vật, ảnh, tư liệu, phim, vật liệu, thiết bị điện, đèn, các yêu cầu bảo quản, yêu cầu về việc phục vụ người tàn tật, các yêu

cầu về trưng bày hiện vật thiêng,...) làm cơ sở để các thiết kế tuân thủ các tiêu chuẩn, quy định liên quan;

- Đề xuất các thiết kế khu vực tương tác theo các nội dung tương tác đã được phê duyệt;

- Thiết kế đồ họa cho trưng bày với các thiết kế tổng thể và các thiết kế đồ họa chi tiết từng phần trưng bày, thống kê các thiết kế đồ họa cần làm việc cùng với nhóm nội dung (kiểm tra bài viết, quy chuẩn chữ, các quy định chữ trong trưng bày bảo tàng, lỗi chính tả, lỗi máy tính, quy định viết tắt,...);

- Xây dựng các quy chuẩn bố cục của thiết kế đồ họa, xây dựng các pano đồ họa điển hình sẽ dùng trong trưng bày;

- Thiết kế đồ họa các biển báo, biển chỉ dẫn trong không gian trưng bày;

- Hình thành cơ sở dữ liệu cho thiết kế đồ họa (thuyết minh, ảnh chất lượng tốt phục vụ in ấn, bản vẽ các sơ đồ, biểu đồ,...);

- Điều chỉnh kế hoạch thi công và lắp dựng trưng bày;

- Xây dựng dự toán chi tiết tổng thể các nhiệm vụ cần thực hiện cho trưng bày;

Thiết kế hoàn thiện trưng bày:

Thiết kế hoàn thiện trưng bày bao gồm chi tiết các phần trưng bày, không gian tổng thể (với kích thước chi tiết), thiết kế mỹ thuật các diện trưng bày, hoàn thiện thiết kế đồ họa, thiết kế ánh sáng, bố trí các thiết bị nghe nhìn, tương tác và các thiết kế kỹ thuật kèm theo. Thiết kế hoàn thiện cần cung cấp chính xác và chi tiết (thường theo các tiêu chuẩn thiết kế được quy định) phục vụ việc thi công và lắp dựng hoàn thiện trưng bày. Thiết kế hoàn thiện cung cấp một kế hoạch chi tiết cho việc thi công trưng bày và lắp dựng hiện vật vào không gian trưng bày. Hồ sơ thiết kế hoàn thiện cần nhận diện chi tiết trưng bày, miêu tả chi tiết trưng bày, cung cấp cơ sở dữ liệu nội dung trưng bày, các bản vẽ thiết kế kỹ thuật mặt bằng, mặt đứng chi tiết các khu trưng bày, danh mục hiện vật, tài liệu, ảnh, phim,... sẽ sử dụng trong trưng bày (do nhóm nội dung cung cấp sau khi đã được phê duyệt), thiết kế không gian tương tác, các mẫu thi công thử nghiệm (đảm bảo chất liệu an toàn cho hiện vật và khách tham quan) và chi tiết dự toán thi công trưng bày.

Một số nhiệm vụ cơ bản trong phần thiết kế hoàn thiện trưng bày bảo tàng:

- Tổ chức các cuộc họp nhóm những cán bộ thực hiện trưng bày, nội dung cuộc họp được

thống nhất bằng biên bản để làm cơ sở triển khai các nhiệm vụ theo kế hoạch;

- Hoàn thiện các công cụ hỗ trợ thuyết minh, các thiết kế chú thích trong trưng bày;

- Thiết kế chi tiết kỹ thuật không gian trưng bày, bao gồm chi tiết mặt bằng tổng thể, chi tiết các phần trưng bày;

- Thiết kế kỹ thuật cho phần điện, kỹ thuật cho chiếu sáng trưng bày (với các tiêu chuẩn của bảo quản trong trưng bày bảo tàng);

- Thiết kế kỹ thuật cho phần nghe nhìn, các thiết bị chuyển tín hiệu không dây, các thiết bị điều khiển tự động...;

- Thiết kế kỹ thuật, mỹ thuật cho các không gian trưng bày tương tác;

- Thiết kế đồ họa với tỷ lệ và kích thước chi tiết;

- Tiếp nhận, chỉnh sửa và chuẩn bị ảnh trưng bày với chất lượng in ấn cao;

- Hoàn thiện cơ sở dữ liệu cho thiết kế trưng bày, các thiết bị chuyên dụng, các vật liệu đảm bảo yêu cầu (yêu cầu về bảo quản, an ninh, an toàn cho khách tham quan, bảo vệ môi trường, tỷ lệ sử dụng vật liệu nội địa...);

- Kế hoạch chi tiết xây dựng và lắp dựng trưng bày;

- Dự toán tổng thể cho phần thi công, lắp dựng trưng bày.

Lập hồ sơ thi công trưng bày:

Lập hồ sơ thi công trưng bày là việc chi tiết hóa các hạng mục của phần thiết kế hoàn thiện trưng bày với các thuyết minh chi tiết, các giải thích cụ thể và hướng dẫn kỹ thuật cho việc triển khai thi công trưng bày tại thực địa. Hồ sơ thi công trưng bày cần có các thông số kỹ thuật chính xác, cụ thể từng chi tiết của trưng bày, đảm bảo việc thi công trưng bày được chính xác, thuận tiện đúng theo kế hoạch.

Những hạng mục của phần thiết kế hoàn thiện trưng bày sẽ được tập hợp thành từng mục, với những giải thích và hướng dẫn thực hiện. Toàn bộ hồ sơ này cần phải được phê duyệt trước khi chuyển sang phần chuẩn bị thi công trưng bày. Những phần thiết kế kỹ thuật cần tuân thủ các tiêu chuẩn kỹ thuật (quốc gia, quốc tế) và phải được xác nhận bởi cơ quan, đơn vị có thẩm quyền. Đối với các trưng bày lớn, gồm nhiều hiện vật quan trọng, thiết kế hoàn thiện sẽ phải cung cấp các hướng dẫn lắp dựng hiện vật, hướng dẫn vận hành các thiết bị bảo quản trưng bày (thiết bị kiểm soát độ ẩm, nhiệt độ trong tủ trưng bày,...).

Hồ sơ thi công trưng bày được phê duyệt làm cơ sở cho đơn vị thi công triển khai xây dựng trưng bày, từ tổng thể bố trí không gian, thiết bị trưng bày (vách, tủ, bục, các không gian phục dựng, không gian mỹ thuật, không gian cho các thiết bị ứng dụng,...) đến chi tiết các pano nội dung trưng bày, chú thích hiện vật và hệ thống kỹ thuật, công nghệ hỗ trợ trưng bày (video, audio, máy chiếu, thiết bị bảo quản trưng bày, chiếu sáng, điều hòa, thông khí, thiết bị phòng cháy, chữa cháy,...).

4. Kết luận

Với nhiệm vụ là cầu nối giữa nội dung trưng bày và khách tham quan, trưng bày cần xác định đúng vị trí, nhiệm vụ của mình trong tổng thể các hoạt động của bảo tàng. Thiết kế trưng bày bảo tàng không chỉ là việc thể hiện phong cách thẩm mỹ và tài hoa của người thiết kế mà còn là việc ứng dụng những sáng tạo của nhóm thực hiện trưng bày khi chuyển tải nội dung của trưng bày đến với khách tham quan một cách hiệu quả nhất. Ứng dụng các phương pháp, kỹ thuật và thẩm mỹ trưng bày để khách tham quan tiếp nhận nội dung trưng bày được nhanh nhất, nhớ nội dung trưng bày được lâu nhất và khuyến khích khách tham quan quay lại với trưng bày nhiều lần. Hơn nữa, một trưng bày bảo tàng với thiết kế hấp dẫn còn có giá trị như một phương tiện để định hướng thẩm mỹ và khuyến khích sáng tạo cho khách tham quan là học sinh, sinh viên.

Thiết kế trưng bày bảo tàng không thể là một hoạt động độc lập mà nhiệm vụ này cần được xác định trong tổng thể kế hoạch các nhiệm vụ cần thực hiện để hoàn thành trưng bày bảo tàng. Do vậy, mọi nhiệm vụ cụ thể của quá trình thiết kế trưng bày đều cần được phối hợp với các bộ phận khác trong bảo tàng. Bố trí không gian tổng thể trưng bày không chỉ là việc sáng tạo một không gian đẹp cho trưng bày mà còn phải tính toán đến việc di chuyển khẩn cấp các hiện vật khi cần, cũng như việc thoát hiểm khẩn cấp của khách tham quan. Ánh sáng trưng bày không chỉ tạo thuận tiện cho khách tham quan nhìn rõ hiện vật mà còn phải tuân thủ nghiêm ngặt các quy định bảo quản hiện vật. Tương tự như vậy, các hoạt động thiết kế chi tiết, đồ họa,... cũng đều cần phối hợp chặt chẽ với các cán bộ bảo tàng,... thì trưng bày mới thực sự hiệu quả, hấp dẫn và thu hút khách tham quan./.

M.A

(Ngày nhận bài: 11/3/2017; ngày phản biện đánh giá: 20/3/2017; ngày duyệt đăng bài: 14/4/2017).